

Litovel (okr. Olomouc)

Staroměstské náměstí; parc. č. 471, 446, 1577/19, 1584/8.

Novověk. Pohřební areál. Plošný odkryv. Záchranný výzkum.

Uložení nálezu: Archeologické centrum Olomouc, p. o.

Lokalizace: WGS-84: 49.7078345N 17.0736303E; 49.7079679N 17.0735736E; 49.7081267N 17.0736803E

Záchranný výzkum byl prováděn v souvislosti s rekonstrukcí silnice II/449 a po většinu času probíhal formou odborného dohledu, během kterého nebylo zjištěno narušení archeologických situací. Pouze v prostoru budovaného autobusového zálivu na Staroměstském náměstí v Litovli byly v blízkosti kostela sv. Jakuba a Filipa nalezeny lidské ostatky, a to v kulturním souvrství novověkého stáří. Lidské ostatky byly nalézány v kontextech 0102 a 0103 izolovaně po jednotlivých kostech a nebyly pozorovány v intaktních situacích nebo v anatomické poloze. Patrně se jedná o relikt pohřbů, které byly původně uloženy na hřbitově rozkládajícím se v okolí kostela sv. Jakuba a Filipa. Zdejší hřbitov byl využíván k ukládání zemřelých nejpozději od 14. století, pohřbívání zde bylo ukončeno počátkem 20. století (Šlězár 2008, 21). Dále byly prozkoumány relikty zděné konstrukce postavené z lomového kamene na vápennou maltu, která patrně ohraničovala zdejší hřbitov.

Literatura

Šlězár, P. 2008: *Kostely a sakrální stavby v Litovli*. Archeologické památky střední Moravy, sv. 17. Olomouc: Archeologické centrum.

Summary

Human skeletal remains were discovered in a modern-period cultural layer near the Church of St Jacob and Philip in Litovel (Olomouc District). They likely represent remnants of burials originally placed in the cemetery surrounding the church.

Jakub Vrána

Lomnička (k. ú. Lomnička u Tišnova, okr. Brno-venkov)

Intravilán, parc. č. 167/1, 177, 213/1, 220.

Středověk, novověk. Vesnice/městečko. Náhodný zásah/nález.

Záchranný výzkum. Uložení nálezu: Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i.

Lokalizace: WGS-84: 49.3670422N, 16.4313164E

Během obnovy kabelu nízkého napětí v obci Lomnička u Tišnova byla v historickém jádru dělníky objevena klenba opuštěného historického kamenného sklepa (obr. 46) a část základů zaniklých zděných staveb, které souvisely s objektem bývalého poplužního dvora a následně zemanského statku, zmiňovaného v historických pramenech ve 13. století coby součást majetku cisterciáckého kláštera v Předklášteří u Tišnova. Dokumentované situace naznačily, že sklep a základy dalších pevných staveb lze datovat nejdříve do průběhu 15. století a nejpozději do 18. století, kdy byly tyto objekty již součástí soukromého hospodářského statku. Z leteckého snímku z 50. let 20. století je zřejmé, že dokumentovaná základová zdiva příslušející ke statku byla tou dobou již zbořena a v jejích místech se nacházel široký vjezd. Nejstarší základová zeď byla založena v kulturní vrstvě obsahující ještě zlomky keramiky ze 13. až 15. století. Sklep byl tvořen zazděnou vstupní šíjí a podzemní komorou vystavěnou z kamene na jíl. V zadní části komory se nacházela obdélná

drenážní/vsakovací jímka, naplněná až po okraj vodou. Další situace byly zachyceny v osách domů č. p. 3, 6–9, 25, 47 a 49. Z těch důležitějších lze zmínit pozdně středověkou vápennou jámu a požárem zaniklou usedlost z 15. až 16./17. století před domem č. p. 8, snad korespondující s požárovou vrstvou v nadloží dokumentovaného historického sklepení bývalého poplužního dvora. Před domy č. p. 3, 47 a 49 byly zachyceny šterkové úpravy staré návsi, dokumentující vývoj vnitřní infrastruktury obce v průběhu 15.–18. století.

Literatura

Neuveдено.

Obr. 46. Lomnička. Interiér sklepního prostoru bývalého hospodářského dvora. Foto P. Kos.

Fig. 46. Lomička. Interior of cellar spaces of the former homestead. Photo by P. Kos.

Summary

The vault of a historic stone cellar (Fig. 46) was discovered in the centre of Lomnička u Tišnova (Brno-Country District), along with the foundations of masonry structures from the former manor house and, subsequently, the yeoman's homestead mentioned in the 13th-century written sources. Additionally, a late medieval lime pit, a homestead destroyed by fire between the 15th to 16th/17th century and gravel adjustments to the old village square were identified at the site, providing insight into the village's development from the 15th to 18th centuries.

Petr Kos

Loštice (okr. Šumperk)

Ul. Hradská č. p. 113/5, parc. č. 1526/1.

Vrcholný středověk. Předměstí. Sonda. Záchranný výzkum. Uložení nálezu: Archeologické centrum Olomouc, p. o.

Lokalizace: WGS-84: 49.7435517N, 16.9289264E

V areálu domova pro seniory v Lošticích byly v rámci stavebních úprav vyhloubeny výkopy vedoucí od dešťových svodů podél východní strany domova do většího výkopu, ve kterém bude umístěna jímka na zadržení dešťové vody. Maximální hloubka výkopu pro jímku je 3,4 m, výkopy pro umístění rour dosahují 1 m. Částečně bylo prozkoumáno kulturní souvrství a tři zahlužené sídlištní objekty, z toho dvě zásobní jámy. Sídlištní jámy byly zdokumentovány na profilech výkopu pro umístění jímky, kulturní souvrství bylo zkoumáno v délce 6 m v úrovni

severovýchodního nároží domova pro seniory. Na základě keramických zlomků z výplní objektů i z kulturního souvrství lze narušené archeologické situace datovat do období vrcholného středověku. V kulturním souvrství byly objeveny rovněž keramické zlomky z období neolitu. Při ukládání tohoto souvrství byly patrně v blízkém okolí narušeny reliktu pravěkého osídlení.

Literatura

Neuvedeno.

Summary

A cultural layer and three excavated settlement features, including two storage pits, were examined during the excavation in Loštice (Šumperk District). Based on pottery fragments, the disturbed contexts can be dated to the High Middle Ages.

Jakub Vrána

Loučka (k. ú. Loučka u Valašského Meziříčí, okr. Vsetín)

„Ratíkov“, parc. č. 2177.

Novověk. Depot. Náhodný nález. Záchraný výzkum. Uložení nálezu: Muzeum regionu Valašsko, p. o. Inv. č. AH6754/1–769.

Lokalizace: WGS-84: 49.4491444N, 17.8437558E

V březnu 2022 byl nahlášen nález depotu mincí v destruované keramické nádobce v poloze „Ratíkov“ na katastru Loučka u Valašského Meziříčí. Během následné obhlídky lokality byla předmětná situace zdokumentována a proběhla dohledávka pomocí detektoru kovů. Na poměrně velké ploše (cca 4–5 m²) byly nalezeny další mince a také keramické fragmenty, které bylo možné spojit s výše uvedenou nádobou.

Depot se skládá z rekonstruované nádoby a 768 stříbrných mincí. Jde o drobné raně novověké ražby. Rámčově jsou datovatelné od poloviny 17. do poloviny 18. století, přičemž největší podíl spadá k přelomu století. Geograficky jde také o poměrně široký rozsah – převládají zde mince z českých zemí a Polska, doplněné ražbami uherskými, německými a rakouskými.

Literatura

Neuvedeno.

Summary

A hoard of coins deposited in a ceramic vessel was discovered in the cadastral area of Loučka (Vsetín District). The hoard contains early modern small silver coins dating from the mid-17th to the mid-18th century.

Samuel Španihel

Luká (k. ú. Březina, okr. Olomouc)

Hrad Špraněk (Zkamenělý zámek, Branky).

Středověk. Hrad. Povrchový sběr. Průzkum. Uložení nálezu: Vlastivědné muzeum v Olomouci.

Lokalizace: WGS-84: 49.6673267N, 16.9036033E

V roce 2021 provedl autor příspěvku povrchový průzkum v areálu hradu Špraněk (zvaném též Zkamenělý zámek, Branky), který se nachází u obce Luká na katastrálním území Březina. Lokalita leží v Javoříčském krasu a tyčí se několik desítek metrů nad

potokem Špraňkem. Od okolního terénu sídlo vymezovala dvojice příkopů, které vznikly rozšířením skalních rozsedin. Předhradí zaujímal nevelký skalní suk, na němž byla předpokládána dřevohlinitá zástavba. Hradní jádro se rozkládalo na vrcholu nepravidelného vápencového bradla, které po obvodu chránila kamenná hradba, z níž se dodnes dochovaly pouze nevýrazné zbytky zdíva spojeného vápennou maltou. Do nejbližšího výběžku nad údolím bývá situován věžový palác o délce 14 m a šířce 6,5–9 m. Není jisté, zda v areálu jádra existovala ještě nějaká další stavba (srov. Gardavský 1961, 4; Tymonová 1996, 31–32; Plaček 2001, 615, obr. 1193; Dehnerová, Šlězár 2015, 68).

V písemných pramenech je hrad uveden poprvé v podobě přídomku Dětricha ze Spran roku 1313. Dětrich zastával v letech 1329–1355 úřad brněnského sudího. Je pravděpodobné, že si nechal vystavět na počátku 14. století své sídlo na Bouzovsku, i když dnes není jasné, jak tento majetek nabyt. Nedlouho po jeho smrti syn Ješek prodal hrad markraběti Janu Jindřichovi. Naposledy je Špraněk zmíněn roku 1398, kdy jej markrabě Jošt zapsal Erhardovi z Kunštátu s tím, že v listině bylo uvedeno už jen „tvrziště“ a k němu příslušné zboží. Předpokládá se, že Špraněk zanikl během markraběcích válek (Hosák 1961, 9–11; Plaček 2001, 615).

O zřícenině hradu nejprve projevovali zájem různí místní patrioti. Roku 1916 provedl A. Nemajer blíže nelokalizovaný výkop v hradním areálu. Měl zde zjistit silnou vrstvu uhlíků a předpokládal zánik sídla požárem na konci 14. století. Z vyzvednutých nálezů uvedl kamenné „kladívko“ a hrot „od nějakého praporce“. Ještě připomněl, že učitel Beneš z Javoříčka našel v prvním příkopu velký klíč (Bleka 1933, 25; Faltýnek 2014, 150). Další archeologický materiál pochází převážně z míst pod hradem. Pomineme-li nalezenou patinovanou čepelku z paleolitu a několik zlomků pravěké keramiky (Svoboda 1996; Hlava, Vích 2006; Faltýnek 2014, 150), z okolí sídla evidujeme zejména fragmenty středověké hrnčiny (Hlava, Vích 2006, 255). Dodejme ještě, že několik desítek metrů od popisované lokality byla prozkoumána z větší části poničená vápenická pec neznámé konstrukce, kterou podle několika zlomků keramiky můžeme klást do průběhu 13. století (Dehnerová, Šlězár 2015, 68).

Nově získaný materiál z roku 2021 pochází z hradního jádra a z míst poblíž jeskyně pod opevněným areálem. V hradu byly nalezeny pouze čtyři kusy vápenné malty, nepočetný soubor keramiky a amorfní hruška mazanice. Všechny exempláře mají ale velmi malé rozměry. Větší množství nálezů registrujeme z okolí jeskyně, odkud pochází několik větších kusů hrnčiny (obr. 47: 1–4), ale jde o materiál z druhotné polohy. Shromážděnou středověkou keramikou lze rozdělit na převažující materiál s příměsí grafitu v keramickém těstě, který je charakteristický pro 2. polovinu 13. až počátek 14. století, a na hrnčinu vypálenou do bílobéžové barvy s krupičkovitým povrchem, kladenou zejména do průběhu 14. století (k tomu Šlězár, Faltýnek 2019, 189). Kolekci doplňuje zlomek cihly, hrot šípu s odlomeným trnem (obr. 47: 5) a část ploché střenky nože (obr. 47: 6). Zatímco hrot šípu můžeme bezpečně zařadit do 13.–14. století, oba zbylé artefakty budou spíše recentního původu.

Výše prezentovaný materiál rozšiřuje naše dosavadní skromné poznatky o popsaném šlechtickém sídle. Zároveň můžeme konstatovat, že získané nálezy korespondují s písemnými prameny a podporují hypotézu o založení hradu někdy na přelomu 13. a 14. století a jeho zánik během 14. století.

Literatura

Bleka, J. 1933: Objevení trosek tvrže Spranku-Bránek. *Ročenka*

Národopisného a průmyslového musea města Prostějova a Hané 10, 17–25.